

ОЦІНКА СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА - ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Л.О. Березовська, кандидат економічних наук

Досліджено спрощену систему оподаткування суб'єктів малого підприємництва – фізичних осіб, виявлено її недоліки та окреслено шляхи удосконалення єдиного податку.

Податки, спрощена система оподаткування, звичайна система оподаткування, єдиний податок, суб'єкти малого підприємництва.

З 1.01.2012 року набрали чинності нові правила оподаткування за спрощеною системою відповідно до розділу 14 Податкового кодексу України (далі – ПКУ) [4].

Поняття спрощеної системи оподаткування, коло та групи фізичних та юридичних осіб, яким надано право обрання єдиного податку, умови перебування та вимоги щодо здійснення розрахунків визначено у статті 291 ПКУ.

Альтернативні системи оподаткування, до яких належить спрощена система у вигляді єдиного податку, не є однозначно позитивними як з погляду інтересів держави, так і з погляду інтересів суб'єктів малого підприємництва. Порівняно зі звичайною системою оподаткування вони мають як певні переваги, так і деякі недоліки, які необхідно враховувати при законодавчому їх коригуванні та при прийнятті платником рішення щодо їх застосування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання розвитку та оподаткування суб'єктів малого підприємництва було предметом уваги багатьох науковців, серед яких хотілося б виділити В.М. Галь [6], Р.П. Жарка [3], П.А. Лайка [3], І.А. Максименка [2]. Дослідження щодо вибору оптимальної системи оподаткування були представлені в працях А.В. Бакурової [1] та В.В. Виговської [7].

На думку І.А. Максименко, система податкового регулювання суб'єктів малого підприємництва має сприяти розвитку економічної системи загалом, тобто забезпечувати формування оптимальних сум податкових надходжень до різних рівнів сектору загального державного управління для виконання ним своїх функцій і, одночасно, не зменшувати стимули щодо отримання суб'єктами малого бізнесу високих доходів [2].

У той же час у зв'язку з прийняттям ПКУ, механізм застосування спрощеної системи оподаткування фізичними особами – суб'єктами підприємницької діяльності значно збільшує податкове навантаження на платників

єдиного податку, а тому потребує більш детального вивчення та розробки рекомендацій щодо вибору оптимальної системи оподаткування.

Мета дослідження – аналіз спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва – фізичних осіб, виявлення її недоліків та окреслення шляхів удосконалення єдиного податку.

Виклад основного матеріалу. Місцеві податки і збори є важливим джерелом формування доходів місцевих бюджетів, оскільки саме за фактичним обсягом місцевих податків і зборів можна робити висновки щодо фінансової спроможності регіону.

Особливе значення у місцевих податках і зборах має єдиний податок, оскільки саме він має найбільшу питому вагу у дохідній частині місцевих бюджетів після прийняття ПКУ (табл. 1).

Наприклад, у структурі доходів Чернігівського обласного бюджету протягом 2009-2011 рр. відбувається поступове збільшення питомої ваги місцевих податків і зборів з 1,13 % у 2009 р. до 1,23 % у 2011 р. В абсолютному виразі обсяг місцевих податків і зборів збільшився у 3,5 раза з 14,1 млн грн у 2009 р. до 50,2 млн грн у 2011 р.

Найбільшу питому вагу серед місцевих податків та зборів у 2011 р. мав єдиний податок (81,21 %), який зараховується до спеціального фонду Чернігівського обласного бюджету [5].

1. Структура місцевих податків та зборів Чернігівського обласного бюджету за 2009–2011 роки, %*

Податки та збори	Роки		
	2009	2010	2011
Податок з реклами	1,43	1,59	-
Єдиний податок	-	-	81,21
Комунальний податок	17,95	16,94	-
Ринковий збір	68,62	67,39	-
Туристичний збір сплачений фізичними особами	-	-	0,21
Плата за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності	-	-	16,07
Збір за право використання місцевої символіки	6,55	8,94	-
Збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг	3,50	3,01	-
Збір за видачу ордера на квартиру	0,02	0,01	-
Збір за паркування автотранспорту	1,92	2,10	-
Збір за місця для паркування транспортних засобів	-	-	1,15
Збір з власників собак	0,02	0,02	-
Інші	-	-	1,35
Разом	100,0	100,0	100,0

*Складено за матеріалами Програми розвитку малого і середнього підприємництва Чернігівської області на 2013 – 2014 роки [5]

До прийняття ПКУ єдиний податок сплачувався фізичними особами у розмірі від 20 до 200 грн/місяць, а отримані кошти перераховувалися до місцевого бюджету (43 %), до Пенсійного фонду України (42 %), на обов'язкове соціальне страхування (15 %). Юридичні особи єдиний пода-

ток сплачували за ставкою 6 % суми виручки від реалізації продукції у разі сплати податку на додану вартість або 10 % у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку. Суми єдиного податку пере-раховувалися до Державного бюджету України (20 %), до місцевого бюд-жету (23 %), до Пенсійного фонду України (42 %), на обов'язкове соціаль-не страхування (15 %).

З 1 січня 2012 року згідно зі змінами, які були внесені до ПКУ, всіх платників єдиного податку було поділено на чотири групи (нині діє шість груп). Групи мають різні критерії відповідності для права перебування на спрощеній системі та, відповідно, різні ставки єдиного податку. Особ-ливістю є те, що сума єдиного податку вже не розподіляється Державним казначейством, а повністю зараховується до спеціального фонду місце-вих бюджетів, при цьому є обов'язковою сплата єдиного соціального внеску у розмірі 34,7 % мінімальної заробітної плати для фізичних осіб-підприємців.

Проаналізувавши сучасну ситуацію, можна зауважити, що внаслідок реформування єдиного податку податкове навантаження на фізичну осо-бу-підприємця, не те щоб знизилося, а навпаки – зросло у 3 рази, а з ура-хуванням єдиного соціального внеску – майже у 9 разів (табл. 2).

Загальновідомо, що податкове навантаження, збільшуючись, нега-тивно впливає на основні показники діяльності суб'єктів малого підприєм-ництва платників єдиного податку. Тому, обираючи вектор податкової політики, необхідно враховувати такий вплив.

Використавши умовний приклад та провівши порівняння результатів застосування різних систем оподаткування фізичною особою суб'єктом підприємницької діяльності за результатами кварталу, а саме:

Виручка від реалізації товарів	240 тис.грн;
Вартість придбаних товарів	180 тис. грн;
Оренда приміщення	6 тис. грн;
Транспортні витрати	12 тис. грн;
Інші витрати	12 тис. грн;
Разом витрат	210 тис. грн.

Мінімальна заробітна плата на початок кварталу становила 1147 грн, ставка ЄСВ – 34,7 %.

Підприємець організовує торгівлю товарами, при цьому не викори-стовує працю найманих осіб. Зазначений вид діяльності дає змогу йому обрати як спрощену систему оподаткування, так і загальну. Розмір доходу за рік, кількість найманих працівників та інші умови дають змогу підприємцю обрати будь-яку групу єдиного податку, крім першої. Всі това-ри та послуги отримано від платників ПДВ. У кожному місяці кварталу підприємець отримував однакову суму доходу та здійснював однакову суму витрат.

Результати розрахунку наведено в табл. 2.

Найбільший прибуток за цих умов отримає платник єдиного податку 2 групи, оскільки сума його платежів до бюджету не залежить від розміру доходу, який він отримає.

2. Порівняння результатів застосування спрощеної та загальної систем оподаткування для суб'єкта малого підприємництва – фізичної особи

Система оподаткування	Єдиний соціальний внесок	Єдиний податок / ПДФО	ПДВ	Разом до сплати	Чистий прибуток	Місце в рейтингу
Спрощена:						
група 2	1194,0	688,2	0	1882,2	28117,8	1
група 3 – 5 %	1194,0	12000,0	0	13194,0	16806,0	3
група 3 – 3 % та ПДВ	1194,0	6000,0	5000,0	12194,0	17806,0	2
група 5 – 7 %	1194,0	16800,0	0	17994,0	12006,0	7
група 5 – 5 % та ПДВ	1194,0	10000,0	5000,0	16194,0	13806,0	5
Загальна:						
без ПДВ	10410,0	4500,0	0	14910,0	15090,0	4
з ПДВ	8675,0	3750,0	5000,0	17425,0	12575,0	6

Проаналізувавши інші варіанти застосування різних систем оподаткування бачимо, що найменшу суму платежів до бюджету сплатить платник єдиного податку 3 групи – платник ПДВ, а найбільшу – платник єдиного податку 5 групи – неплатник ПДВ. Це цілком логічно, оскільки 7 % податку з валового доходу – занадто висока ставка для підприємця, який організовує торгівлю товарами. Група 5 найприйнятніша для підприємців, які надають послуги та не несуть значних витрат.

Якщо говорити про оптимізацію платежів до бюджету, то тут найбільше можливостей, звичайно, у підприємців на загальній системі оподаткування. Більшість витрат, які вони здійснюють, можна використати для зменшення загального оподаткованого доходу, що спричинить зменшення сум податку на доходи фізичних осіб та єдиного соціального внеску.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Подальше удосконалення спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва – фізичних осіб, на нашу думку, має вирішуватися завдяки розв'язанню проблеми високого податкового навантаження, а практичними шляхами розв'язання цієї проблеми може бути зниження ставок єдиного податку та долучення єдиного соціального внеску до складу єдиного податку.

Список літератури

1. Вибір оптимальної системи оподаткування для підприємств туристичної сфери / А.В.Бакурова, А.В.Діденко // Бізнесінформ. – 2012. – № 3. – С. 136–139.
2. Діяльність суб'єктів національного підприємництва в умовах фінансової кризи / І.А.Максименко // Економіка та держава. – 2009. – № 7. – С.18–26.
3. Лайко П.А. Податкове регулювання підприємницької діяльності: [монографія] / П.А. Лайко, Р.П. Жарко. – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 254 с.
4. Податковий кодекс України: від 02 груд. 2010 року: №2755-IV, зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

5. Програма розвитку малого і середнього підприємництва Чернігівської області на 2013-2014 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: cg.gov.ua/web_docs/1/2012/12/docs/Prog13-2014.pdf

6. Розвиток малого та середнього бізнесу в Україні / В.М. Галь // Вісник Національного банку України (укр.). – 2007. – № 1. – С. 13–15.

7. Формування податкової політики малого підприємства: проблеми та шляхи їх вирішення / В.В.Виговська, Ю.В.Місюра, С.В.Пономаренко // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2012. – № 3 (15). – С. 173–177.

Исследована упрощенная система налогообложения субъектов малого предпринимательства – физических лиц, выявлены ее недостатки и определены пути совершенствования единого налога.

Налоги, упрощенная система налогообложения, обычная система налогообложения, единый налог, субъекты малого предпринимательства.

Investigated the simplified tax system for small business entities - individuals identified its weaknesses and ways of improving the single tax.

Taxes, simplified system of taxation, a common system of taxation, single tax, small businesses.